

EGYHÁZZENEI FÜZETEK
III/33.
III. sorozat:
EGYHÁZI KÓRUSMŰVEK

PROTESTÁNS MŰZENEI ANTOLÓGIÁK - I.

Korálfeldolgozások a lutheri reformáció első évszázadából

Közreadja:

Bence Gábor, Ecsedi Zsuzsanna, Soós András

LISZT FERENC ZENEMŰVÉSZETI EGYETEM
EGYHÁZZENEI KUTATÓCSOPORT

MAGYAR EGYHÁZZENEI TÁRSASÁG

BUDAPEST
2016

Előszó

A reformáció egyik legjelentősebb eredménye, hogy az anyanyelven énekelt gyülekezeti ének önálló helyet kap a liturgiában. *Luther Márton* istentiszteleti rendjeiben – *Formula missae*, 1523; *Deutsche Messe*, 1526 – előírja, hogy a szertartás egyes pontjain mely énekeket kell énekelni. A gyülekezet így az istentisztelet aktív részesévé válik.

Kötetünk korabeli – vagy középkori, de a reformáció egyházai által is használatba vett – gyülekezeti énekek feldolgozásaiból nyújt gazdag válogatást. Az énekek liturgikus jelentőségét mutatja, hogy dallamaikat a zeneszerzők a gregorián *cantus firmussal* egyenrangúnak tekintették.

Az antológia az *Evangélikus énekeskönyv* (Budapest, 1982) és a *Evangélikus istentisztelet – Gyülekezeti liturgikus könyv* (Budapest, 2007) éneksorrendjét követi, akkor is, ha nem az énekeskönyvi fordítást alkalmazzuk. Címként a német (egy-egy esetben latin, illetve latin-német), alcímként a magyar szövegkezdetet adjuk. A tartalomjegyzék a címeket és a többszólamú tételek zeneszerzőit tünteti fel; az idegen nyelvű és a magyar betűrendes mutató a címeket és az alcímeket tartalmazza. A magyar mutatóban megtalálhatók az énekeskönyvi sorszámok is.

Az egyszólamú dallamot a legkorábbi német forrás alapján, a német első versszakot többnyire az *Evangelisches Gesangbuch* (1994) verziójában közöljük – ettől csak akkor térünk el, ha valamelyik feldolgozás szöveghasználata ezt indokolja. A himnológiai adatok általában a dallam és a szöveg első nyomtatott megjelenésének időpontját adják meg a szerző, a gyűjtemény és/vagy a helység nevének feltüntetésével. Mindezekre vonatkozóan a *Jegyzetek* tartalmaznak további információkat.

A 2-5 szólamú műzenei tételeket (bicíniumokat, *cantus firmust* tartalmazó kórusműveket és *kantionalsatzokat*) két nyelven adjuk közre. A német szövegű előadás leginkább oktatásra vagy koncertszerű előadásra ajánlott. Kötetünkben ugyanannak a korálnak a második/harmadik feldolgozása – az eredetihez híven – az első német versszakot kapta. Az itt megjelenő *nem első* magyar versszakok így értelemszerűen nem a felettük lévő német strófa megfelelői. Hogy a szövegeket össze lehessen vetni, a többszólamú művek után mindig megtalálható a megfelelő (német, illetve magyar) vers. A darabok nagy része alkalmas *alternatim* előadásmódra is: a gyülekezet és a kórus váltakozva énekelheti a versszakokat.

Istentiszteleten mindig anyanyelven énekeljünk! Így maradhatunk hívek a reformáció célkitűzéséhez.

A legtöbb művel *Caspar Othmayr* szerepel a kötetben. Bicíniumai oktatási szándékkal készültek, de a liturgiában is jól használhatók. Az egyneműkari bicíniumokat – az *Aus tiefer Not schrei ich zu dir* kivételével – két violinkulcsban közöljük. E tételek nagy részét két női (gyermek-) vagy férfiszólam is énekelheti. A kísérszólamot hangszer is játszhatja.

Antológiánk közel hetven kompozíciót tartalmaz negyvenhat koráldallamra. Huszonhat reneszánsz zeneszerző mutatkozik be, *Johann Waltertől* – Luther munkatársától – *Michael Praetoriusig*. Az ő segítségükkel felfedezhetjük a lutheránus egyházzene aranykorának teológiai értékeit és zenei sokszínűségét.

Budapest, 2016 nyarán

A közreadók

Vom Himmel hoch da komm ich her Mennyből jövök most hozzátok

D.: Martin LUTHER, 1539
Sz.: Martin LUTHER, 1535

1. Vom Him - mel hoch da komm ich her, ich bring euch gu - te neu - e Mär;
der gu - ten Mär bring ich so viel, da - von ich singn und sa - gen will.

Michael PRAETORIUS
(1571-1621)

1. Vom Him - mel hoch da komm ich her,
1. Menny - böl jö - vök most hoz - zá - tok,
1. Vom Him - mel hoch da komm ich, da komm ich
1. Menny - böl jö - vök hoz - zá - tok, most hoz - zá - tok,
1. Vom Him - mel hoch da komm
1. Menny - böl jö - vök most hoz -

5
ich bring euch gu - te neu - e Mär; der gu - ten
Jó hirt mon - dok, jer, hall - já - tok, Mert nagy ö -
her, ich bring euch gu - te neu - e Mär; der gu - ten
tok, Jó hirt mon - dok, jer, hall - já - tok, Mert nagy ö -
8
- ich her, ich bring euch gu - te neu - e Mär; der
- zá - tok, Jó hirt mon - dok, jer, hall - já - tok, Mert

9
Mär; der gu - ten Mär bring ich her,
tok, Mert nagy ö - rö - möt hir -
Mär bring ich so viel, da - von ich singn, da - von ich singn und sa - gen
rö - möt hir - de - tek, Mél - tán uj - jong, mél - tán uj - jong ma szí - ve -
8
gu - ten Mär bring ich so viel, da - von ich singn und sa -
nagy ö - rö - möt hir - de - tek, Mél - tán uj - jong ma szí -

13
so viel, da - von ich singn und
de - tek, Mél - tán uj - jong ma
will, da - von ich singn, da - von ich singn, da - von ich singn und sa - gen will,
tek, mél - tán uj - jong, mél - tán uj - jong, mél - tán uj - jong ma szí - ve - tek,
8
- gen will, da - von ich singn,
- ve - tek, mél - tán uj - jong,

17
sa - - - gen will.
szí - - - ve - - - tek.
da - von ich singn und sa - gen will, da - von ich singn und sa - gen will.
mél - tán uj - jong ma szí - ve - tek, mél - tán uj - jong ma szí - ve - tek.
8
da - von ich singn und sa - - gen will, da - von ich singn und sa - gen will.
Mél - tán uj - jong ma szí - - ve - tek, Mél - tán uj - jong ma szí - ve - tek.

Vom Himmel hoch da komm ich her / II.

Adam GUMPELZHAIMER
(1559-1625)

1. Vom Him - mel hoch da komm ich her, ich
6. Ó, jer - tek, mi is ör - vend - jünk, A
1. Vom Him - mel hoch da komm ich her,
6. Ó, jer - tek, mi is ör - vend - jünk,
1. Vom Him - mel hoch da komm ich her, ich
6. Ó, jer - tek, mi is ör - - - vend - - - jünk, A
8
1. Vom Him - mel hoch da komm ich her, ich
6. Ó, jer - tek, mi is ör - vend - jünk, ör -

Idegen nyelvű címek betűrendes mutatója

Ach Gott, vom Himmel sieh darein	75
Allein Gott in der Höh sei Ehr	5
Aus tiefer Not schrei ich zu dir	95
Christ ist erstanden	43
Christ lag in Todesbanden	49
Christe, der du bist Tag und Licht	22
Christe, qui lux es et dies	22
Der du bist drei in Einigkeit	19
Ein feste Burg ist unser Gott	68
Erhalt uns, Herr, bei deinem Wort	72
Erschienen ist der herrlich Tag	53
Es ist das Heil uns kommen her	88
Es ist gewißlich an der Zeit	110
Gelobet seist du, Jesu Christ	37
Gott sei gelobet und gebenedeiet	81
Herr Christ, der einig Gotts Sohn	115
Heut triumphieret Gottes Sohn	54
Ich ruf zu dir, Herr Jesu Christ	14
Im Frieden dein, o Herre mein	114
In dulci jubilo, nun singet und seid froh!	35
In Gottes Namen fahren wir	120
Jesus Christus, unser Heiland, der den Tod überwand	46
Jesus Christus, unser Heiland, der von uns den Gotteszorn wandt	79
Komm, Gott Schöpfer, Heiliger Geist	58
Komm, Heiliger Geist, Herre Gott	56
Kommt her zu mir, spricht Gottes Sohn	98
Lobt Gott, ihr Christen alle gleich	40
Mit Fried und Freud ich fahr dahin	108
Mitten wir im Leben sind	104
Nun bitten wir den Heiligen Geist	61
Nun freut euch, lieben Christen g'mein	86, 110
Nun komm, der Heiden Heiland	30
Nun laßt uns den Leib begraben	102
Nun laßt uns Gott dem Herren	92
Nun lob, mein Seel, den Herren	8
O Lamm Gottes, unschuldig	42
O Mensch, beweine dein Sünde groß	118
O Welt, ich muß dich lassen	28
Vater unser im Himmelreich	10
Verleih uns Frieden gnädiglich	78
Vom Himmel hoch da komm ich her	32
Vor deinen Thron tret ich hiermit	17
Wachet auf, ruft uns die Stimme	100
Was mein Gott will, gescheh allzeit	90
Wenn wir in höchsten Nöten sein	17
Wie schön leuchtet der Morgenstern	93
Wir glauben all an einen Gott	64
Wohl dem, der in Gottes Furcht steht	124

Magyar címek betűrendes mutatója

A menny Urának tisztelet (43).....	5
Adj békét a mi időnkben (291).....	78
Adjunk hálát az Úrnak (336).....	92
Áldassék Isten, hála jóságáért (304).....	81
Az Úr nevében indulunk (824).....	120
Bizony betelik az idő (502).....	110
Békességben, ó, Úristen (800).....	114
Boldog, ki féli az Urat (-*).....	124
Életünkben szüntelen halál lesi léptünk (499).....	104
Eljött hozzánk az üdvösség (320).....	88
Ember, sirasd nagy vételkedet (812).....	118
Én lelkem, áldva áldjad (45).....	8
Erős vár a mi Istenünk (254).....	68
Feltámadt Isten szent Fia (218).....	54
Felvirradt áldott, szép napunk (217).....	53
Harsány szó kiált az éjbe (493*).....	100
In dulci jubilo, zengjen víg énekszó (151*).....	35
Jer, kérjük Isten áldott Szentlelkét (232).....	61
Jer, örvendjünk, keresztyének (318, 502).....	86, 110
Jer, temessük el a tetet (498).....	102
Jézus Krisztus, dicsértessél (154+).....	37
Jézus Krisztus, Üdvözítőnk, haláltól megmentőnk (214).....	46
Jézus, Megváltónk sírba szállt (215).....	49
Jöjj, Isten népe, áldjuk őt (156).....	40
Jöjj, népek Megváltója! (131*).....	30
Jöjjetek, Isten Fia hív (435).....	98
Jövel, Szentlélek Úristen, töltsd be szívünket bőven (229+).....	56
Krisztus, Atya Istennek egyetlenegy Fia (810).....	115
Krisztus, ártatlan Barány (188).....	42
Krisztus feltámadt (213).....	43
Krisztus Jézus, mi Megváltónk, sok halálos sebből gyógyítónk (303).....	79
Krisztus, ki vagy nap és világ (109+).....	22
Lásd meg a mennyből, Úristen (257).....	75
Már megyek békén, örömmel (500).....	108
Mélységes mélyből kiáltunk hozzád, irgalmas Isten (402).....	95
Mennyből jövök most hozzátok (150).....	32
Mi Atyánk, ki vagy mennyekben (72).....	10
Mi valljuk: hiszünk Istenben (247).....	64
Mit Isten akar énvelem (332).....	90
Ó, jöjj, teremtő Szentlélek (231).....	58
Szentháromság egy Istenség (108).....	19
Szép, fényes Hajnalsillagom (361).....	93
Tarts meg, Urunk, szent igédben! (255).....	72
Úr Jézus, hozzád kiáltok (75).....	14
Úristen, most eléd lépek (81).....	17
Világ, immár búcsúzom (113*).....	28

* Nem énekeskönyvi szöveg (néhány esetben nem is ugyanaz a vers).

+ A magyar énekeskönyvben más dallammal kapcsolódik össze.

